

تحلیل نقش فضاهای شهری در امنیت زنان (نمونه: شهر شیروان)

مقاله پژوهشی

چکیده

تبیین موضوع: شهر شیروان مانند بسیاری از شهرهای کشور با مسائلی مواجه است که امنیت اجتماعی شهروندان و به‌ویژه زنان را با مشکل مواجه ساخته است. برای حل این مسائل، لازم است ابعاد مختلف امنیت از منظر زنان به‌طور ویژه شناسایی و برای اصلاح آن برنامه‌ریزی شود. لذا هدف این پژوهش شناخت وضعیت شهر شیروان از نظر شاخص‌های امنیت زنان، شناسایی مهم‌ترین عوامل کاهش امنیت زنان در این شهر و ارائه راهکارهای مناسب می‌باشد.

روش: مقاله از نظر روش توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. داده‌ها با توزیع پرسشنامه میان ۳۸۴ نفر از زنان شهر شیروان به دست آمده است. نتایج با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن، تحلیل عاملی اکتشافی و آزمون تعقیبی بونفرونی در محیط SPSS تحلیل شده است.

یافته‌ها: میانگین هفت بعد پایین‌تر از ۳ است. بررسی ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می‌دهد رابطه ابعاد کیفیت زندگی و دسترسی، بعد رفتاری و فرهنگی - اجتماعی، بعد مدیریت شهری و مبلمان شهری، بعد فضایی و کالبدی دارای همبستگی در سطح متوسط و مثبت و این رابطه‌ها معنادار می‌باشد. در تحلیل عاملی اکتشافی نیز ۱۵ عامل که زیربنای ۵۹ متغیر پژوهش هستند شناسایی گردید. ۱۵ عامل استخراج شده نهایی توانسته‌اند ۶۵/۸۲ درصد از واریانس همه متغیرهای پژوهش را تبیین نمایند.

نتایج: در مجموع وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان مطلوب نمی‌باشد. همچنین عوامل کالبدی و مبلمان شهری مهم‌ترین عوامل کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری می‌باشد و نیاز است که در راستای ارتقای امنیت زنان در فضاهای شهری مورد توجه ویژه مدیران شهری قرار گیرد. فضاهای ناامن زیادی در شهر شیروان وجود دارد که اکثریت جامعه زنان این شهر از آن آگاه هستند و مترصد توجهی ویژه از سوی مسئولان شهری به این فضاها می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: امنیت زنان، ناامنی زنان، فضاهای شهری، شهر شیروان

استناد:

انتشار آنلاین:

پذیرش:

بازنگری:

دریافت:

مقدمه

یکی از حیاتی‌ترین نیازهای انسان، نیاز به امنیت است که به‌نوعی پایه و اساس زندگی‌های گروهی را تشکیل می‌دهد (شکوری اصل، ۱۳۹۵: ۸۸). امنیت را می‌توان در شکل‌های گوناگون تعریف کرد، یکی از مهم‌ترین جنبه‌های آن، امنیت اجتماعی زنان است. ۵۰ درصد از جمعیت شهرها را زنان شکل می‌دهد و در سال‌های اخیر، به‌ویژه در شهرهای بزرگ، حضور اجتماعی آن‌ها افزایش یافته است (عابدینی، کریمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۳۰). از آنجا که خود فضاهای شهری امروزی در شکل‌گیری ناپهنجاری‌های شهری اثرگذار هستند، این خود باعث عدم احساس امنیت در شهر می‌شود؛ بنابراین، بررسی جنبه‌های کیفی و کمی امنیت در مکان‌های شهری امری مهم است (پوراحمد، آروین، رحیم‌پور، ۱۳۹۵: ۵۵). احساس امنیت در فضاهای شهری یکی از اساسی‌ترین جنبه‌های کیفیت فضاهای شهری محسوب می‌شود. به‌رغم آنکه مسئله فضای امن شهری در هر جامعه‌ای یک مسئله پیچیده و دارای ابعاد متنوع از جمله رضایتمندی شهروندی و کیفیت زندگی هست، در تأمین این نیاز نمی‌توان از نقش و تأثیر عوامل کالبدی غافل شد (موسوی، ویسیان و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۸۶). عمده‌ترین عواملی که زنان را در فضای شهری محصور می‌کنند عبارت‌اند از: عوامل کالبدی، فرهنگی و اجتماعی (خلیجی، ۱۳۹۹: ۶۶). فضاهای شهری بستری از ناهنجاری‌های اجتماعی، انواع جرم‌ها و خشونت‌های شکل‌گرفته را در خود جای داده‌اند، به همین دلیل بسیاری از مشکلات در دهه‌های اخیر با توجه به فرازوفروندهای اقتصادی و فرهنگی حاکم بر جامعه، زندگی اجتماعی شهروندان از جمله زنان را به‌شدت در نظام شهرنشینی دگرگون نموده است، از جمله فقدان امنیت اجتماعی، افزایش جرائم و بزهکاری در فضاهای شهری، خلوتی مکان و همچنین تجمع افراد معتاد و بزهکار، وجود محیط‌های تاریک و نورپردازی غیراصولی به‌خصوص در شب از جمله موارد تهدید امنیت جامعه شهری به‌حساب می‌آیند (لحمیان، ۱۳۹۵: ۱۵۶). امروزه با وجود آن که زنان در جامعه رفت‌وآمد بیشتری دارند، ولی هنوز احساس ناامنی می‌کنند. بیشتر مکان‌های عمومی، به‌خصوص بسیاری از فضاهای شهری در سیطره مردان است، از این رو خطراتی مثل ارتکاب جرم از جمله دزدی، زورگیری، مزاحمت‌های خیابانی یا تجاوز در فضاهای شهری از لحاظ امنیتی زنان را تهدید می‌کند (بیراوند زاده، ابدالی، چلکی، ۱۳۹۸: ۳۰۹). شوربختانه در بعضی از شهرهای ایران، دلایل اجتماعی و اقتصادی زمینه‌های مناسب‌تری برای وقوع ناامنی فراهم می‌کنند و سبب اختلال در زندگی شهروندان می‌شود. در برخی حوزه‌ها از جمله شهرسازی برای حل معضلات امروزی شهرها می‌تواند اقدامات مهمی صورت پذیرد؛ از جمله شناسایی ویژگی‌های بافت‌های تراکم جمعیتی زیاد، استفاده از مصالح غیراستاندارد در هنگام ساختن ساختمان‌ها، فرسودگی و فرسودگی زیاد در ساختمان‌ها، وجود معبرهای کم‌عرض در سطح شهر، بی‌نظمی بافت‌ها، نورپردازی غیراصولی یا نبودن نورپردازی امن در شهر. (اوج، اسلام‌لو، صدقی، ۱۳۹۳: ۱).

شهر شیروان مانند بسیاری از شهرهای کشور با مسائلی مواجه است که امنیت اجتماعی شهروندان و به‌ویژه زنان را با مشکل مواجه کرده است. مسائلی مانند فضاهای خالی و بی‌دفاع، فضاهای محصور، نبودن نورپردازی مناسب در بعضی محله‌ها، مزاحمت‌های خیابانی، عدم دسترس‌پذیری، تاریکی، بلندی بوته‌های کنار خیابان‌ها و دیگر پوشش گیاهی، خلوتی و یا شلوغی بیش‌ازحد معابر و ... فضاهایی در شهر شیروان وجود دارد که در آن‌ها امنیت زنان تضعیف و باعث ترس و احساس ناامنی در آن‌ها می‌گردد؛ مانند کوچه‌های فاقد چراغ‌برق در شب، مناطق حومه شهری بدون زیرساخت و فاقد امکانات رفاهی، از جمله نبودن ایستگاه‌های تاکسی و اتوبوس، پیاده‌روهای تنگ و باریک، همچنین، بخش زیادی از مردم کم‌درآمد در مناطق حاشیه شهر مثل محله چنگل آباد، مسکن نودونه‌ساله‌های تپه خالق ساکن هستند. برای تغییر و اصلاح عوامل ایجادکننده عدم امنیت اجتماعی زنان، لازم است تا به‌طور ویژه ابعاد مختلف امنیت از منظر زنان - که معمولاً جزء گروه‌های محروم در برنامه‌ریزی‌های شهری هستند - شناسایی و برای اصلاح آن برنامه‌ریزی شود. از این رو، نیاز است تا در قالب برنامه‌ریزی نوین با مشارکت زنان نقاط پرخطر فضاهای بی‌دفاع شهری، شناسایی شود و ضمن تبیین و تحلیل ابعاد مشکلات ناشی از آن، پیشنهادهایی مناسب ارائه شود. لذا هدف این پژوهش تحلیل فضاهای شهری در شهر شیروان در راستای امنیت زنان است. در این راستا، انواع فضاهای شهری بر اساس امن و ناامن بودن آن‌ها و درجه امنیت زنان در این فضاها شناسایی می‌شود. همچنین تأکید پژوهش بر روی عواملی است که باعث کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری می‌شود و محقق بر اساس شاخص‌های امنیت، آن عوامل را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و به کمک عوامل و ویژگی‌های فضاهای امن، به ارائه راهکار برای فضاهای ناامن می‌پردازد. این اهداف در قالب دو پرسش دنبال شده است: ۱. وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان چگونه است؟ ۲. عوامل اصلی کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری شیروان کدام است؟ و فرضیه‌های متناظر آنها به ترتیب عبارت است از: ۱. وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان مطلوب نمی‌باشد. ۲. عوامل کالبدی و مبلمان شهری مهمترین عوامل کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری شیروان می‌باشد.

پیشینه نظری

فضای شهری چیزی نیست جز فضای زندگی روزمره شهروندان که به صورت آگاهانه و ناآگاهانه در طول راه از منزل تا محل کار ادراک می‌شود. فضای شهری برای حضور مردم، بروز رفتارهای جمعی و شکل‌گیری تعاملات اجتماعی است و با حضور شهروندان است که شهر معنا پیدا می‌کند. بین یک فضا برای گرفتن عنوان فضای شهری و حضور مردم در آن رابطه متقابلی وجود دارد. مکان‌های موفق شهری باید کیفیت را در سه عنصر اساسی ترکیب کنند: فضای فیزیکی، تجربه حسی و فعالیت (آبی‌زاده ۱۳۹۹: ۱۶۳). فضای شهر عنصر اصلی ساختار شهری است که با مرکز راهبردهای اجتماعی ارتباط دارد (Pourahmd, Habibian, Ahmadnia, 2015: 29). به عبارتی فضای شهری جزئی از یک شهر است که به عنوان عرصه عمومی تجلی‌گاه فعالیت‌های شهری است. در این میان شهروندان به عنوان فعالان عرصه عمومی و کاربران فضاهای شهری در این بستر به تعامل و کنش مشغول‌اند. بسیاری معتقدند که فضای شهری از دو جنبه کالبدی و اجتماعی مورد ارزیابی اندیشمندان قرار گرفته است؛ بدین معنا که بررسی‌های کالبدی بیشتر از نگاه معماران و بررسی‌های اجتماعی از دید جامعه‌شناسان شهری، برنامه‌ریزان و جغرافیدانان شهری (کمالی، صحرانی نژاد، رباطی، ۱۴۰۰: ۴۵).

امنیت در اصطلاح به معنای عدم دلهره است. معنای لغوی یعنی رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب و مفهوم امنیت به دفاع یا محافظت از خود، خانواده، دوستان و اموال اشاره دارد. در طبقه‌بندی اساسی‌ترین نیازها که توسط مازلو^۱ انجام شد، پس از تعیین نیازهای فیزیولوژیکی، ایمنی و امنیت به عنوان دومین نیاز معرفی شده است. عمدتاً دو بعد برای امنیت وجود دارد: بعد عینی که با پارامترهای عینی محیط رفتاری ارزیابی می‌شود؛ و بعد ذهنی که بر اساس احساس امنیت در اجتماع درک می‌شود (AKbari & al, 2020, p. 130). در واقع امنیت شهری، آرامش، اطمینان خاطر و هراس نداشتن شهروندان از هرگونه تهدید و خطر علیه شهر، شهروندان، فضاهای شهری، ساختمان‌ها، تأسیسات و زیرساخت‌های شهری و سایر عناصر مهم در زندگی شهری است که سبب نگرانی و احساس ناامنی در شهروندان می‌شود. یکی از معیارهای اثربخشی توسعه شهری احساس امنیت یا ترس از قربانی جرم شدن در شهر است که به رفتارهای شهروندان و به تبع آن پویایی شهر، به‌ویژه چگونگی حضور و ایفای نقش شهروندان در شهر تأثیر می‌گذارد (نظم‌فر، علوی، چهار برج، ۱۳۹۷: ۴۹۵).

در حوزه پژوهش‌های شهری، نظریه‌های مختلفی در زمینه امنیت شهری ارائه شده است. پروفیسور لئونارد دوهل^۲، واضح ایده شهر سالم در معرفی تیپولوژی نیازهای شهری، امنیت را در قالب اولین رده از نیازها (نیازهای اساسی و اولیه) می‌شمارد و با طرح این پرسش که شهر به چه چیزهایی نیاز دارد تا به صورت ارگانیک‌تری سالم توسعه یابد و به افراد امکان تکامل بدهد، توضیح می‌دهد که در مرحله نخست، شهر باید توانایی تأمین نیازهای اساسی شهروندان خود مانند غذا، لباس خانه، امنیت و غیره را داشته باشد. از نظر جان اشتون^۳ امنیت، یکی از کیفیت‌های غیرقابل جایگزین در ایجاد شهری سالم است. مارشال^۴ حقوق شهروندی را به سه دسته مدنی، اجتماعی و سیاسی تقسیم می‌کند و امنیت را یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های حقوق اجتماعی به شمار می‌آورد. از نظر ژرژپیکا^۵ بزهکاری، تابعی از توسعه شهرهاست. مطالعه رابطه بین شهر و بزهکاری موضوع مهمی برای جامعه‌شناسی جنایی است. تراکم جمعیت شهری، بزهکاران را به خود جلب می‌کند؛ زیرا امکانات وسیعی برای ارتکاب جرم در دسترس آنان قرار می‌دهد. از نظر لوسرا^۶ شهر فضای بسیار مساعدی برای بدکاران و مخفی کردن آن‌هاست. افراد بیکار در شهرها جمع می‌شوند و خود را آلوده بزهکاری می‌کنند. به همین دلیل، آمار جرم در شهرها بیشتر از روستاهاست. از نظر گوهری، امنیت شهری به معنای آرامش، اطمینان خاطر و هراس نداشتن شهروندان از شهروندان، فضاهای شهری، ساختمان‌ها، سازمان‌ها، تأسیسات، زیرساخت‌های شهری و سایر عناصر مهم در زندگی شهری است که موجب نگرانی و احساس ناامنی در شهروندان می‌شود (پورموسوی، سردری، علی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۶۶).

یکی از عوامل ایجاد امنیت در شهرها عامل فیزیکی است. طراحی شطرنجی شهرها یکی از عوامل تشدید جرم و کاهش امنیت است. این نوع طراحی می‌تواند فضاهای فرار در شهرها ایجاد کند و امنیت را کاهش دهد (فردین، شفقی، بیک محمدی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰). عامل ترس و امنیت شبانه موضوع

¹ Maslow

² Prof. Leonard Dohel

³ John Ashton

⁴ Marshall

⁵ zhezhpika

⁶ losera

بسیار مهمی است که بر کاهش میزان حضور زنان نسبت به مردان در شب تأثیر می‌گذارد. یکی از عوامل محدودکننده زنان، دسترسی نامناسب در شهر، به فضاهای شهری است. زنان هم به‌عنوان خرید و فعالیت‌های اجباری و هم برای ملاقات اجتماعی و فعالیت‌های داوطلبانه بیشترین استفاده‌کنندگان از مراکز شهری‌اند (Mohammadi, Rezazadeh, 2008, p. 110-111). عوامل محدودکننده‌ای مانند ترس و خطر، مهم‌ترین عناصر در تجربه زنان در فضای شهری هستند که استفاده زنان از فضای شهری را محدود می‌نمایند. هرچند مواردی هم وجود دارند که فضای شهری را به‌عنوان یک ضرورت، تنوع و یک عنصر رهایی‌بخش برای زنان و به‌عنوان پتانسیل یادآور می‌شود. به همین دلیل، فضاهای شهری اغلب آن جاذبه‌ای را که برای مردان دارند برای زنان ندارند. لذا بسیاری از نویسندگان فمینیست ضد شهرند (Mohammadi, Rezazadeh, 2008, p. 64) به اعتقاد جیکوبز، اجتناب از حضور در فضای شهری به دلیل ترس، اغلب در محیط‌هایی که ویژگی‌های کالبدی خاصی دارند، رخ می‌دهند. محیط‌هایی نظیر کوچه‌های تاریک، فضاهای گسترده بی‌شکل و یا عرصه‌هایی که افراد ناباب در آن حضور دارند. ممکن است ارتباطی بین الگوی جرم و جنایت و شکل محیطی وجود داشته باشد، زیرا زیرگذرهای پیاده که تنها وسیله برای عبور از زیر راه‌های پرتدد سواره هستند یا پیاده‌روه‌های باریکی که به‌وسیله افراد ناباب اشغال شده باشند، موجب دل‌نگرانی می‌شوند. بی‌نظمی‌های کالبدی و یا اجتماعی مانند نقاشی‌های خیابانی، زباله اجسام بی‌استفاده انباشته‌شده در خیابان نیز احساس‌های یادشده را به وجود می‌آورند و یا احجامی که با قرارگیری در مکان‌هایی که جزء اموال عمومی هستند، نشان‌دهنده محیط خارج از کنترل و غیرقابل‌پیش‌بینی هستند (ابراهیم‌زاده، هدایت‌نژاد کاشی، بهاروندی، ۱۳۹۵: ۵۴).

پیشینه عملی

در مطالعات داخلی و خارجی چندین پژوهش در مورد امنیت زنان در فضاهای شهری انجام شده که از جمله آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد: امیر محروس و همکاران (۲۰۱۸)^۱ در مقاله خود، عامل نمایان بودن و راهبری و طراحی و نگهداری منظر را به‌عنوان طراحی مهم برای امنیت درک شده در پارک‌های شهری شناسایی کردند. روی و بیلی (۲۰۲۱)^۲ در مقاله خود، عناصر مؤثر بر درک منفی زنان از امنیت مانند نگاه‌های منفی مردان از جمله شخصیت، ظاهر و رفتار مردان، تفاوت‌های فرهنگی و مکان‌هایی که موارد مکرر آزار و اذیت گزارش کرده‌اند را معرفی می‌کنند. حقیقت و میرابوالقاسمی بهابادی (۱۳۹۶) در پژوهش خود با‌عنوان امنیت حقوق شهروندی زنان در فضاهای شهری با رویکرد CPTED مورد خیابان و پیاده راه بیان می‌کنند در کشورهای که ساختار فرهنگی و مذهبی عمیق‌تری وجود داشته باشد و طراحی شهرهای آن‌ها مرد محور بوده، باعث ایجاد احساس عدم امنیت و بروز زمینه‌های مشکلات اجتماعی، فرهنگی و روانی می‌شود و همه اقشار جامعه را متأثر می‌کند. سقایی و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله خود بیان می‌کنند که شاخص کالبدی و رفتاری بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت زنان دارند و بعد از آن شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و در رتبه آخر شاخص دسترسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق آذر و محمدی‌بیگ (۱۳۹۷) نشان می‌دهد تفاوت معناداری از نظر احساس امنیت در انواع پارک‌ها وجود دارد. بیرانوند زاده و همکاران (۱۳۹۸) به این نتیجه رسیدند که متغیر عدم نظارت اجتماعی بیشترین اثر در عدم استفاده زنان از پارک مورد مطالعه را دارد.

پژوهش‌های مورد مطالعه گویای این واقعیت است که زنان بیشتر از مردان در فضاهای شهری احساس ترس و ناامنی می‌کنند و بیشتر در معرض نگاه‌های منفی مردان قرار می‌گیرند. فضاهای شهری طوری طراحی شده‌اند که زنان نمی‌توانند به نحو مطلوب از آن‌ها استفاده نمایند. مؤلفه‌های کالبدی، فیزیکی، فرهنگی و اجتماعی، دسترسی، کیفیت زندگی، مدیریت شهری، مبلمان شهری، حمل‌ونقل شهری، رفتاری و مدیریت شهری رابطه مستقیم با میزان امنیت زنان دارد. با توجه به اینکه اکثر معماران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران هنوز مرد هستند، تا زمانی که این نسبت با مشارکت متخصصین زن متعادل نگردد، محیط ساخته‌شده توسط مردان بیشتر با نگاه مردانه و برای مردان طراحی و ساخته می‌شود. زمانی که زنان در برنامه‌ریزی‌ها نقش پررنگی داشته باشند طبیعتاً دیدگاه، نیازها و استعداد‌های زنان می‌تواند در محیط ساخته‌شده ظاهر شود و مدیران و برنامه‌ریزان شهری می‌توانند برای ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی فراگیر جنسیتی، سیاست‌ها و برنامه‌های مناسب‌تری را طراحی و اجرا نمایند. پژوهش حاضر هم‌زمان ده مؤلفه در رابطه با امنیت زنان در فضاهای شهری را در شهر متوسط شیروان مورد بررسی قرار می‌دهد و به ویژه این که تلاش دارد تا با اتکای به کار میدانی و پرسشنامه از زنان شیروان، خیابان‌های

¹ Amir M. Mahrous

² Ajay Biley, Sanghamitra Roy

امن و ناامن شهری را به صورت فضایی مشخص نماید که از این نظر نیز نسبت به پژوهش‌های قبلی متفاوت است. بنابراین، نتایج آن برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری در تصمیم‌گیری‌ها برای شهرهای رده متوسط می‌تواند بسیار مفید باشد. به ویژه این که در توسعه‌های جدید شهری، مسائل مرتبط با امنیت زنان از ابتدا مورد توجه قرار گیرد.

داده‌ها و روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی-پیمایشی هست. روش تحقیق بدنه اصلی هر پژوهش را تشکیل می‌دهد. بدین جهت در مرحله اول برای دستیابی به مبانی نظری و کسب اطلاعات در رابطه با شاخص‌های پژوهش، از روش کتابخانه‌ای و اسنادی (کتب، مقالات، آمارنامه‌ها، اینترنت و...) استفاده شده است؛ به طوری که ابتدا با استفاده از مطالعات اسنادی و نتایج پژوهش‌های پیشین، پرسشنامه در بخش شاخص‌های امنیت زنان در فضاهای شهری در مجموع ۱۰ شاخص و ۶۰ گویه تنظیم شد که در جدول (۱) آمده است. از آنجا که تعیین وضعیت شاخص‌های امنیت زنان جز با حضور در فضای واقعی شهری و صحبت و پرسش از خود زنان امکان‌پذیر نیست، لذا به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. برای تعیین حجم نمونه آماری از فرمول کوکران با تعداد ۳۸۴ نفر از زنان شهر شیروان انتخاب شدند. محاسبه پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرون باخ در Spss انجام شد. در مرحله تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن در نرم‌افزار Spss وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان مورد سنجش قرار گرفت. در نهایت با استفاده از مدل تحلیل عاملی اکتشافی نسبت به تعیین میزان تأثیر هر کدام از مؤلفه‌های امنیت زنان در فضاهای شهری اقدام گردید. جدول (۱) شاخص‌های امنیت زنان را نشان می‌دهد.

جدول ۱- شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان

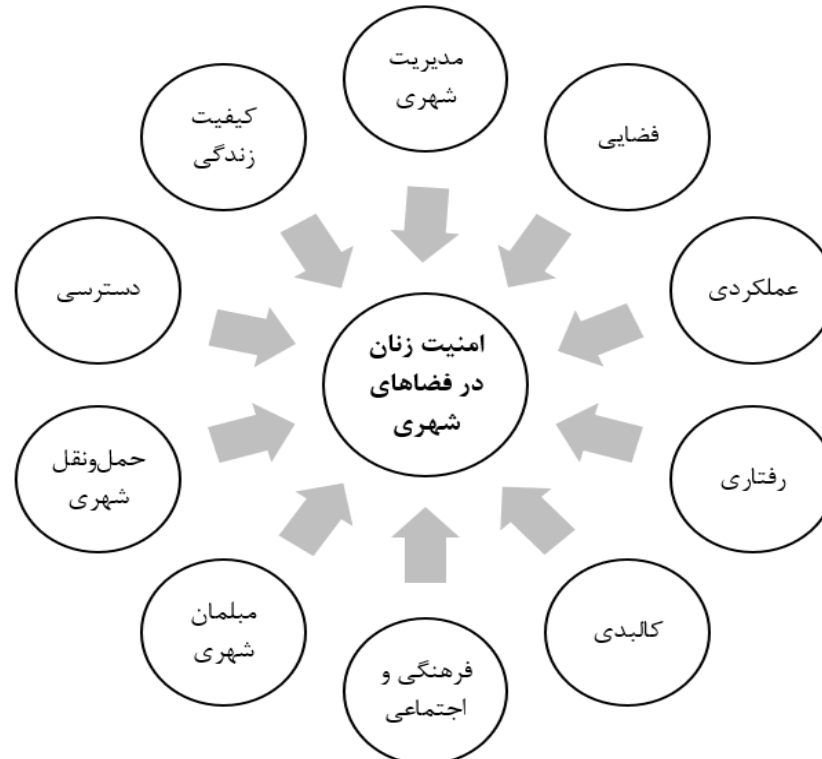
مؤلفه‌ها/ منبع	گویه‌ها	مؤلفه‌ها/ منبع	گویه‌ها
فضایی (arbab, Monfared, 2020) (kozegar kaleji, & et al, 2021)	۱- فضاهای غیرقابل دفاع ۲- نظارت‌های غیررسمی مانند دوربین‌های مداربسته در خیابان ۳- بسته و باز بودن محیط ۴- آشنا بودن فضاها ۵- ایمنی تردد در شهر برای زنان در شب	کالبدی (قاسمی، زرغام پور، هاشمی، ۱۳۹۷)	۱- وجود اراضی بایر و ابنیه مخروبه و متروکه ۲- کوچه‌های تاریک و بسیار خلوت ۳- تأثیر نفوذپذیری فیزیکی و بصری در محله ۴- وجود بافت‌های فرسوده و قدیمی ۵- وجود ساختمان‌های نیمه‌کاره در فضاهای شهری ۶- وجود ساختمان‌های با نمای کثیف و مخدوش ۷- وضعیت پیاده‌روها و خیابان‌ها
عملکردی (صفایی پور، پیری، امانپور و همکاران، ۱۳۹۴).	۱- وجود دست‌فروش‌ها و گداها در خیابان ۲- زندگی شبانه ۳- اختلاط کاربری ۴- نبود کاربری‌های ناسازگار ۵- وجود موانع دید مانند درخت و نرده	رفتاری (قاسمی، زرغام پور، هاشمی، ۱۳۹۷) (Mohseni, Talebpour, Milkaeli, 2016).	۱- مزاحمت خیابانی ۲- میزان آرایش و زیورآلات زنان در خیابان ۳- پوشش زنان و حجاب ۴- آموزش حرکات دفاع شخصی ۵- رفتارهای رانندگی پرخطر ۶- تجربه رفتار ناشایست
مدیریت شهری (vousugh, Naserie Fard, 2015)	۱- عملکرد پلیس ۲- رسیدگی مدیران شهری به چهره ظاهری شهر ۳- وضعیت آسفالت سطح خیابان‌ها و کوچه‌ها ۴- نظافت روزانه خیابان‌ها و پیاده‌روها ۵- رسیدگی به کانال‌ها و جوی‌ها و کنترل رواناب	مبلمان شهری (sadeghi moghadam & et al, 2014).	۱- معابر ۲- پوشش گیاهی در کنار خیابان‌ها و جدول‌کشی‌ها ۳- نورپردازی مناسب در خیابان‌ها و کوچه‌ها ۴- وضعیت صندلی و نیمکت در خیابان ۵- خط عابر پیاده ۶- پارک‌ها و فضای سبز و بوستان‌ها ۷- رنگ‌ها در فضاهای شهری ۸- سرپناه، سایبان، سازه
فرهنگی و اجتماعی	۱- متلک و حرفه‌های زشت از عابران	حمل و نقل شهری	۱- وضعیت ایستگاه اتوبوس و تاکسی از نظر روشنایی و صندلی

۲- شرایط تردد زنان هنگام استفاده از حمل‌ونقل عمومی ۳- آسایش و راحتی و ایمنی در اتوبوس و تاکسی ۴- موقعیت ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی در سطح شهر ۵- ساعات رفت‌وآمد در طول روز اتوبوس و تاکسی	(بوذرجمهری، عبدالهی، ترکمن نیا، ۱۳۹۰) (میر مقتدایی، عدلی، ۱۳۹۷)	۲- وجود ناهنجاری‌های اجتماعی از قبیل اعتیاد، نزع خیابانی ۳- مشارکت زنان ۴- وجود سرقت و جیب‌بری و کیف‌قاپی ۵- خیابان‌های شلوغ و مملو از جمعیت	(روستا، احمدی، ۱۳۹۸)
۱- کیفیت کلی سکونت در فضاهای شهری ۲- کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین ۳- کیفیت زیرساخت‌ها و خدمات شهری ۴- وضعیت درآمد ۵- ایمنی در محله‌ها ۶- کیفیت فضاهای گذران اوقات فراغت ۷- کیفیت ایمنی مسکن در محله‌ها ۸- پیاده‌مداری	کیفیت زندگی (صالجی، ۱۳۸۷) (رجبی امیرآباد، رحمانی، ۱۳۹۹)	۱- دسترسی راحت به خیابان‌های اصلی ۲- دسترسی به فضای سبز و فضاهای تجاری ۳- دسترسی به امکانات ورزشی، فرهنگی و تفریحی ۴- دسترسی به تجهیزات تأسیسات امدادی و ایمنی ۵- دسترسی به پارک‌ها و سرویس بهداشتی ۶- دسترسی به حمل‌ونقل عمومی شهری در روز و شب	دسترسی (رفعیان و جعفری ۱۳۹۸)) (Tsou,hung,chang,2005)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مدل مفهومی تحقیق

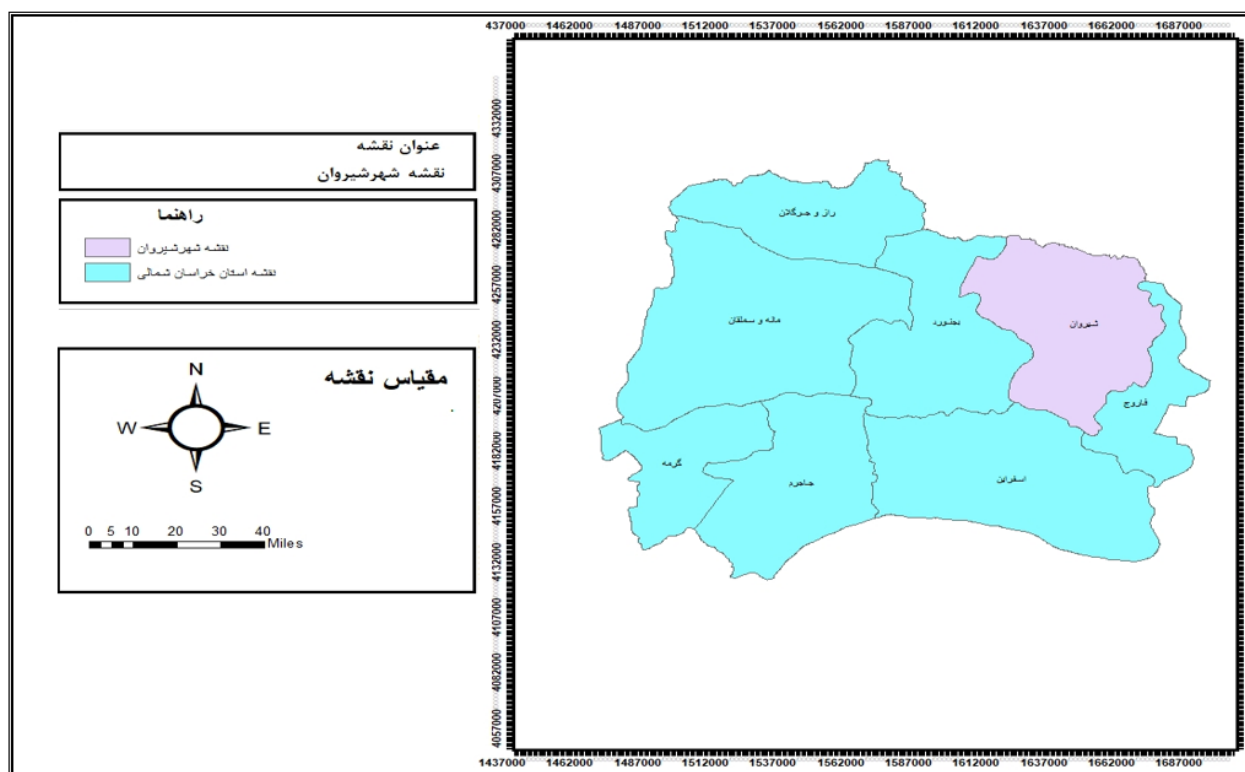
بر اساس مبانی نظری و جدول ۱، مدل مفهومی تحقیق در شکل ۱ ارائه شده است. مدل مفهومی نشان می‌دهد اگر بخواهیم فضای یک شهر از نظر امنیت زنان (به عنوان متغیر وابسته) ساماندهی شود، باید این ابعاد در کنار هم مورد توجه قرار گیرد تا یک فضای شهری سازمان‌یافته و مطلوب از نظر امنیت برای زنان تحقق یابد.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

قلمرو پژوهش

محدوده مورد مطالعه این پژوهش شهر شیروان در استان خراسان شمالی است. شیروان مرکز شهرستان شیروان در شمالی شرقی استان خراسان شمالی و دومین شهر بزرگ و مهم استان خراسان شمالی است که با شهرستان فاروج از شرق، شهرستان بجنورد از غرب، شهرستان اسفراین از جنوب و با کشور ترکمنستان از شمال حدود ۷۵ کیلومتر مرز مشترک دارد (شکل ۲). از لحاظ موقعیت جغرافیایی این شهرستان بین ۵۷ درجه و ۲۸ دقیقه تا ۵۸ درجه و ۱۸ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۵ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۵۴ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. این شهرستان از لحاظ وسعت ۱۳ درصد و از نظر جمعیت حدود ۱۷ درصد کل جمعیت استان را به خود اختصاص داده است (باقری، معتمدی، مافی، ۱۳۹۹: ۳۳۴).

شکل ۲. نقشه شهر شیروان

یافته‌ها

مشخصات پاسخگویان

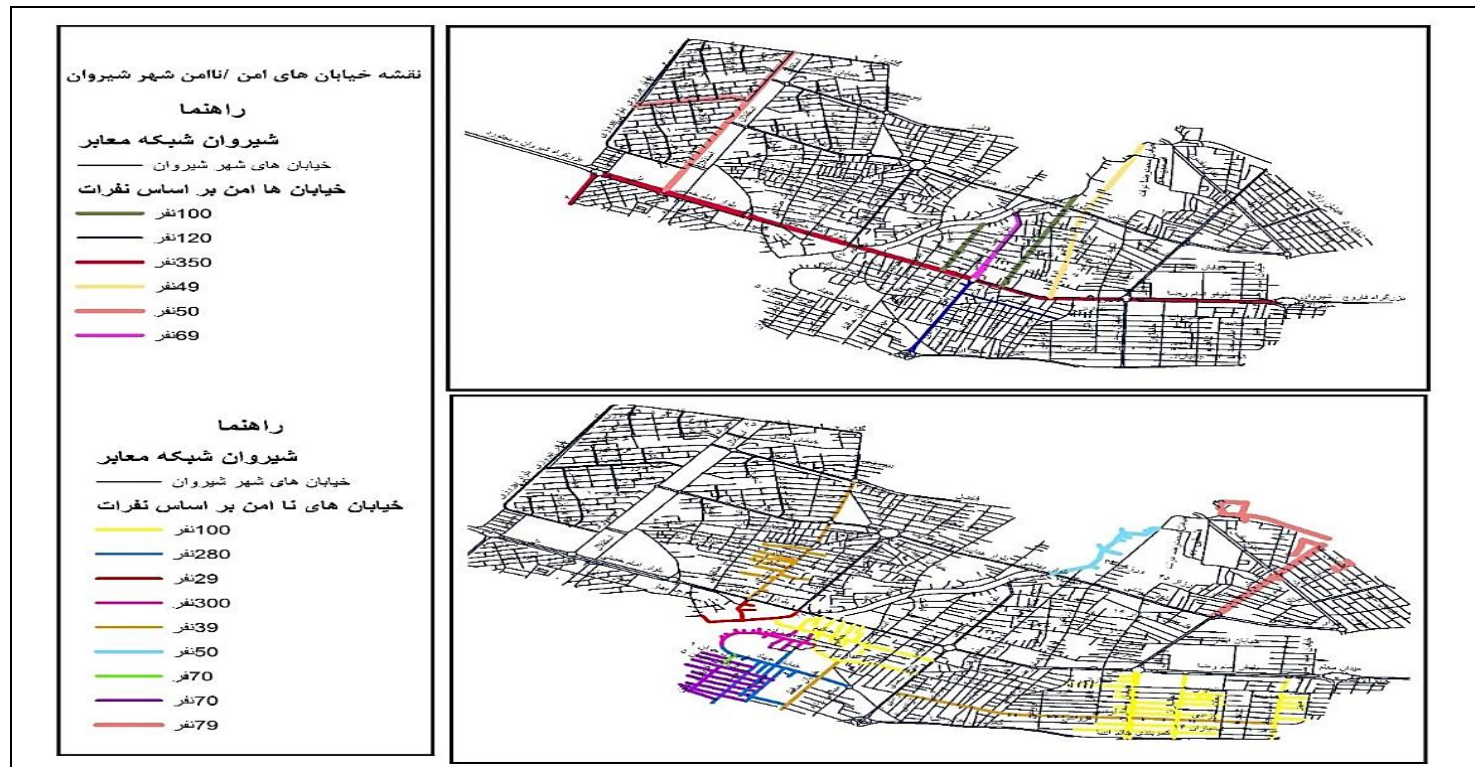
با توجه به نتایج حاصل از پرسشنامه، از مجموعه افراد پاسخگو، ۴۱.۵ درصد ۳۰ تا ۳۹ ساله، ۳۰.۸ درصد ۴۰ تا ۴۹ ساله، ۱۸.۱ درصد ۵۰ تا ۵۹ ساله، ۶.۲ درصد ۲۰ تا ۲۹ ساله و ۲.۸ درصد بیشتر از ۶۰ ساله مشارکت داشتند. از نظر وضعیت تأهل، ۶۱.۷ درصد متأهل و ۳۷.۸ درصد مجرد را تشکیل دادند. به لحاظ سطح تحصیلات، ۴۰.۷ درصد پاسخگویان دارای مدرک دیپلم و فوق دیپلم، ۳۰.۳ درصد دارای مدرک لیسانس، ۱۱.۹ درصد سیکل، ۱۱.۷ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر، ۲.۸ درصد مدرک ابتدایی و ۲.۱ درصد بی سواد بودند. در رابطه با خیابان‌های امن/ناامن، ۹۱ درصد شهروندان اظهار داشتند که خیابان‌های امام رضا و امام خمینی و پس از آن خیابان سعدی و گلستان با نظر ۳۱ درصد به ترتیب امن‌ترین خیابان‌های شهر شیروان است. همچنین، خیابان‌های معصوم‌زاده با نظر ۷۸ درصد شهروندان، خیابان جهاد با نظر ۷۲ درصد

و خیابان امام سجاد و جانبازان و پاسداران با نظر ۲۶ درصد پاسخگویان به ترتیب ناامن‌ترین خیابان‌ها معرفی شده‌اند. شکل ۳ خیابان‌های امن و ناامن شهر شیروان را با توجه به فراوانی اظهارات پاسخگویان نسبت به هر یک از خیابان‌ها نشان می‌دهد. مد نیز در سه بعد کالبدی، مبلمان شهری، حمل نقل شهری پایین‌تر از ۳ است که نشان می‌دهد فراوانی پاسخ‌های مربوط به عبارت «کم» و «خیلی کم» بیش از دیگر موارد بوده است. همچنین، مد در هفت بعد فضایی، عملکردی، رفتاری، مدیریت شهری، مبلکردی، رفتاری، مدیریت شهری، فرهنگی و اجتماعی، دسترسی، کیفیت زندگی عدد ۳ است که نشان می‌دهد فراوانی پاسخ‌های مربوط به عبارت «متوسط» بیش از دیگر موارد بوده است.

جدول ۲- میانگین و مد شاخص‌های پژوهش

فضایی	کالبدی	عملکردی	رفتاری	مدیریت شهری	مبلمان شهری	حمل و نقل شهری	فرهنگی و اجتماعی	دسترسی	کیفیت زندگی
۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
۲.۷۱	۲.۵۰	۲.۶۴	۳.۲۵	۲.۷۶	۲.۵۰	۲.۳۹	۲.۸۴	۳.۳۶	۲.۷۷
۳	۲.۵۰	۳	۳	۳	۲	۲	۳	۳.۵۰	۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شکل ۳- نقشه وضع موجود خیابان‌های امن و ناامن شهر شیروان

یافته‌های تحلیلی

بررسی رابطه بین ابعاد پژوهش

به منظور بررسی رابطه بین ابعاد از ضریب همبستگی اسپیرمن^۱ استفاده شده است. از نظر شدت رابطه، ضریب بین ۰.۶ تا ۰.۸ باشد، رابطه قوی؛ بین ۰.۴ تا ۰.۶ متوسط؛ بین ۰.۲ تا ۰.۴، رابطه ناچیز یا ضعیف؛ و اگر کمتر از ۰.۲ باشد، بدون رابطه است. جدول ۳ نشان می‌دهد رابطه ابعاد کیفیت زندگی و دسترسی با مقدار (۰/۵۱)؛ بعد رفتاری و فرهنگی - اجتماعی با مقدار (۰.۵۰۳)؛ بعد مدیریت شهری و بعد مبلمان شهری با مقدار (۰/۴۴)؛ و بعد فضایی و بعد کالبدی (۰/۴۳) دارای رابطه همبستگی در سطح متوسط و مثبت و چون Sig کمتر از ۰.۰۵ است، این رابطه‌ها معنادار هست. دیگر روابط بین ابعاد نیز، یا از نوع رابطه ضعیف، یا بدون رابطه و عدم معناداری است.

جدول ۳- نتایج آزمون اسپیرمن در رابطه بین ابعاد

مأخذ: یافته‌های پژوهش

کیفیت زندگی شهری	دسترس	حمل و نقل شهری	فرهنگی و اجتماعی	مبلمان شهری	مدیریت شهری	رفتاری	عملکردی	کالبدی	فضایی
۰.۳۷۹**	۰.۳۷۶**	۰.۱۵۸**	۰.۰۲۵	۰.۲۳۷**	۰.۲۸۲**	۰.۱۲۱	۰.۰۳۷	۰.۴۳۹**	۱.۰۰۰
۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۲	۰.۶۲۲	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۱۸	۰.۶۰۴	۰.۰۰۰	۰
۰.۲۶۱**	۰.۱۷۹**	۰.۲۱۹**	۰.۰۷۱	۰.۳۵۱**	۰.۲۰۹**	۰.۰۴۱	-۰.۰۵۱	۱.۰۰۰	۰.۴۳۹**
۰.۰۰۰	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	۰.۱۶۳	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۴۲۴	۰.۳۱۷	۰	۰.۰۰۰
-۰.۱۶۳**	-۰.۰۳۵	۰.۰۹۹	۰.۲۳۱**	۰.۱۱۴*	۰.۱۰۳*	۰.۲۲۷**	۱.۰۰۰	۰.۰۵۱	-۰.۰۲۷
۰.۰۰۱	۰.۴۹۵	۰.۰۵۳	۰.۰۰۰	۰.۰۲۵	۰.۰۴۴	۰.۰۰۰	۰	۰.۳۱۷	۰.۶۰۴
-۰.۳۳۰**	-۰.۲۶۷**	۰.۲۴۷**	۰.۵۰۳**	۰.۱۸۲**	۰.۰۹۳	۱.۰۰۰	۰.۲۲۷**	۰.۰۴۱	-۰.۱۲۱
۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۶۸	۰	۰.۰۰۰	۰.۴۲۴	۰.۰۱۸
۰.۱۳۲**	۰.۱۲۴*	۰.۲۶۱**	۰.۱۷۱**	۰.۴۴۳**	۱.۰۰۰	۰.۰۹۳	۰.۱۰۳*	۰.۲۰۹**	۰.۲۸۲**
۰.۰۱۰	۰.۰۱۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	۰	۰.۰۶۸	۰.۰۴۴	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
۰.۱۱۱*	۰.۱۴۲**	۰.۳۸۸**	۰.۲۴۲**	۱.۰۰۰	۰.۴۴۳**	۰.۱۸۲**	۰.۱۱۴*	۰.۳۵۱**	۰.۲۳۷**
۰.۳۰	۰.۰۰۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۲۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
-۰.۳۴۴**	-۰.۲۴۸**	۰.۳۵۲**	۱.۰۰۰	۰.۲۴۲**	۰.۱۷۱**	۰.۵۰۳**	۰.۲۳۱**	۰.۰۷۱	-۰.۰۲۵
۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۱۶۳	۰.۶۲۲
-۰.۰۰۵	۰.۱۳۴**	۱.۰۰۰	۰.۳۵۲**	۰.۳۸۸**	۰.۲۶۱**	۰.۲۴۷**	۰.۰۹۹	۰.۲۱۹**	۰.۱۵۸**
۰.۹۱۶	۰.۰۰۸	۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۵۳	۰.۰۰۰	۰.۰۰۲
۰.۵۱۷**	۱.۰۰۰	۰.۱۳۴**	-۰.۲۴۸**	۰.۱۴۲**	۰.۱۲۴**	-۰.۲۶۷**	-۰.۰۳۵	۰.۱۷۵**	۰.۳۷۶**
۰.۰۰۰	۰	۰.۰۰۸	۰.۰۰۰	۰.۰۰۵	۰.۰۰۵	۰.۰۰۰	.495	.001	.000
۰.۰۰۰	۰.۵۱۷**	-۰.۰۰۵	-۰.۲۴۴**	۰.۱۱۱*	۰.۱۳۲**	-۰.۳۳۰**	-۰.۱۶۳**	۰.۲۶۱**	۰.۳۷۹**
۰	۰.۰۰۰	۰.۹۱۶	۰.۰۰۰	۰.۰۳۰	۰.۰۱۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

نکته: علامت دو ستاره (**در بالای ضریب همبستگی نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۱ است. علامت یک ستاره (*در بالای ضریب همبستگی نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است.

شناسایی عامل‌های اصلی امنیت زنان

در ادامه برای شناسایی عوامل و متغیرهای اصلی و نیز پنهان تأثیرگذار بر امنیت زنان از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. بررسی امکان عامل شدن متغیرها نشان می‌دهد، با توجه به مقدار kmo که برابر با ۰.۸۴ و بیشتر از مقدار معیار (۰.۷) و مقدار Sig که کمتر از ۰.۰۵ است، رابطه معنادار بوده و امکان عامل شدن متغیرها وجود دارد؛ بنابراین می‌توان تحلیل عاملی را روی متغیرها انجام داد.

¹ Spearman s rho

جدول اشتراکات (جدول ۴) تعیین می‌کنند چه مقدار از واریانس هر متغیر به وسیله عوامل نهایی (عامل‌هایی که مقدار ویژه بیشتر از ۱ دارند) تبیین می‌شود. این مقدار، واریانسی است که توسط عامل‌های نهایی (استخراج‌شده) تبیین شده است. هر چه میزان واریانس هر متغیر به ۱ نزدیک‌تر باشد، نشان می‌دهد که عامل‌های استخراج‌شده مناسب‌تر است. عموماً حداقل میزان واریانس استخراج‌شده برای هر متغیر را ۰/۵۰ (۵۰ درصد) در نظر می‌گیرند (کریمی، ۱۳۹۴: ۷۲). نتایج این جدول نشان می‌دهد که عامل‌های نهایی توانسته‌اند میزان واریانس بیشتر از ۰/۵۰ را برای هر متغیر تبیین کنند.

جدول ۴- اشتراکات و واریانس تبیین شده متغیرها

متغیرها	اشتراک اولیه	واریانس تبیین شده	متغیرها	اشتراک اولیه	واریانس تبیین شده	متغیرها	اشتراک اولیه	واریانس تبیین شده
S2	۱.۰۰۰	۰.۷۳۴	Uf4	۱.۰۰۰	۰.۶۶۲	Um1	۱.۰۰۰	۰.۶۴۰
S3	۱.۰۰۰	۰.۶۶۶	Uf5	۱.۰۰۰	۰.۵۹۹	Um2	۱.۰۰۰	۰.۶۹۰
S4	۱.۰۰۰	۰.۵۸۷	Uf6	۱.۰۰۰	۰.۶۸۰	Um3	۱.۰۰۰	۰.۶۸۷
S5	۱.۰۰۰	۰.۶۶۵	Uf7	۱.۰۰۰	۰.۶۹۰	Um4	۱.۰۰۰	۰.۶۵۹
Ph1	۱.۰۰۰	۰.۶۰۶	Uf8	۱.۰۰۰	۰.۶۹۵	Um5	۱.۰۰۰	۰.۶۶۰
Ph2	۱.۰۰۰	۰.۶۹۲	Cs1	۱.۰۰۰	۰.۶۴۷	Uf1	۱.۰۰۰	۰.۶۷۳
Ph3	۱.۰۰۰	۰.۶۴۶	Cs2	۱.۰۰۰	۰.۵۹۶	Uf2	۱.۰۰۰	۰.۶۲۳
Ph4	۱.۰۰۰	۰.۶۶۵	Cs3	۱.۰۰۰	۰.۶۳۸	Uf3	۱.۰۰۰	۰.۶۳۶
Ph5	۱.۰۰۰	۰.۶۳۸	Cs4	۱.۰۰۰	۰.۷۰۰	Q1	۱.۰۰۰	۰.۶۴۴
Ph6	۱.۰۰۰	۰.۵۷۳	Cs5	۱.۰۰۰	۰.۶۷۴	Q2	۱.۰۰۰	۰.۷۰۵
Ph7	۱.۰۰۰	۰.۶۱۲	Ut1	۱.۰۰۰	۰.۶۳۰	Q3	۱.۰۰۰	۰.۶۶۴
O1	۱.۰۰۰	۰.۶۴۹	Ut2	۱.۰۰۰	۰.۶۲۶	Q4	۱.۰۰۰	۰.۶۷۲
O2	۱.۰۰۰	۰.۵۹۱	Ut3	۱.۰۰۰	۰.۷۱۹	Q5	۱.۰۰۰	۰.۶۸۲
O3	۱.۰۰۰	۰.۵۶۱	Ut4	۱.۰۰۰	۰.۶۷۲	Q6	۱.۰۰۰	۰.۶۳۸
O4	۱.۰۰۰	۰.۷۰۲	Ut5	۱.۰۰۰	۰.۶۷۹	Q7	۱.۰۰۰	۰.۶۸۳
O5	۱.۰۰۰	۰.۵۰۷	A1	۱.۰۰۰	۰.۶۸۷	Q8	۱.۰۰۰	۰.۶۴۸
B1	۱.۰۰۰	۰.۶۹۲	A2	۱.۰۰۰	۰.۶۹۱			
B2	۱.۰۰۰	۰.۷۰۵	A3	۱.۰۰۰	۰.۶۸۹			
B3	۱.۰۰۰	۰.۷۰۲	A4	۱.۰۰۰	۰.۷۴۷			
B4	۱.۰۰۰	۰.۶۵۷	A5	۱.۰۰۰	۰.۷۱۳			
B5	۱.۰۰۰	۰.۶۱۱	A6	۱.۰۰۰	۰.۷۲۸			
B6	۱.۰۰۰	۰.۶۳۳						

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول واریانس تبیین شده کل^۱ (جدول ۵) تعداد عامل‌های استخراج‌شده را که با مقدار ویژه تعیین می‌شوند، نشان می‌دهد. حداقل مقدار ویژه برای انتخاب عامل‌های نهایی مقدار ۱ است و عامل‌هایی که مقدار ویژه بیشتر از ۱ داشته باشند جز عامل‌های نهایی محسوب می‌شوند. نتایج نشان می‌دهد که ۱۵ عامل مقدار ویژه بیشتر از ۱ دارند و تعداد عامل‌های استخراج‌شده نیز ۱۵ عامل هست. از نظر درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل نیز، عامل اول توانسته است ۱۸.۲۶ درصد از واریانس تمامی متغیرهای پژوهش را تبیین می‌کند که این مقدار برای عامل دوم ۹.۷۹ درصد است. در مجموع ۱۵ عامل استخراج‌شده نهایی توانسته‌اند ۶۵/۸۲ درصد از واریانس همه متغیرهای پژوهش را تبیین نمایند.

^۱ Total Variance Explained

جدول ۵- مقدار ویژه واریانس و واریانس تجمعی عامل‌ها

عامل‌های استخراج شده	مقدار ویژه		
	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس تجمعی
۱	۱۰.۷۷۴	۱۸.۲۶۱	۱۸.۲۶۱
۲	۵.۷۷۸	۹.۷۹۳	۲۸.۰۵۴
۳	۳.۲۸۶	۵.۵۶۹	۳۳.۶۲۳
۴	۲.۶۱۷	۴.۴۳۶	۳۸.۰۵۹
۵	۲.۲۰۳	۳.۷۳۳	۴۱.۷۹۲
۶	۱.۹۷۳	۳.۳۴۴	۴۵.۱۳۶
۷	۱.۹۱۳	۳.۲۴۲	۴۸.۳۸۷
۸	۱.۵۹۶	۲.۷۰۵	۵۱.۰۸۳
۹	۱.۵۲۴	۲.۵۸۲	۵۳.۶۶۵
۱۰	۱.۳۶۷	۲.۳۱۷	۵۵.۹۸۲
۱۱	۱.۳۰۲	۲.۲۰۷	۵۸.۱۸۹
۱۲	۱.۲۲۰	۲.۰۶۷	۶۰.۲۵۶
۱۳	۱.۱۶۱	۱.۹۶۸	۶۲.۲۲۴
۱۴	۱.۱۰۰	۱.۸۶۵	۶۴.۰۸۹
۱۵	۱.۰۲۳	۱.۷۳۴	۶۵.۸۲۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

در نتیجه تحلیل عامل اکتشافی و جدول (۶) که جدول عناصر چرخش یافته (از نوع واریماکس) است، مشخص گردیده که ذیل هر عامل چه متغیرهایی قرار می‌گیرند. با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، عامل‌ها یا سازه‌های پنهان موجود در ۱۰ بعد امنیت زنان استخراج شد و ۱۵ عامل که زیربنای ۵۹ متغیر پژوهش هستند شناسایی گردید. این جدول نشان می‌دهد که ذیل هر یک از این ۱۵ عامل چه متغیرهایی قرار می‌گیرند. در مقایسه با دسته‌بندی اولیه این پژوهش که عوامل در ۱۰ بعد و ۵۹ گویه تقسیم شده بود، می‌توان گفت که اکثریت گویه‌های هم‌جنس در همان گروه‌بندی اولیه قرار گرفته است. در مقایسه با نتایج همبستگی اسپیرمن (جدول ۳) مشاهده می‌شود که ابعادی که همبستگی بالایی دارند، در جدول ۶ هم متغیرهای این ابعاد در ذیل یک عامل قرار گرفته‌اند، به‌عنوان مثال اگر در جدول ۳ همبستگی متوسط و مثبت ابعاد کیفیت زندگی و دسترسی را داریم، در جدول ۶ عمدتاً متغیرهای این دو بعد ذیل عامل ۱ قرار گرفته‌اند. یا اگر همبستگی متوسط ابعاد رفتاری و فرهنگی - اجتماعی را داریم، در جدول ۶ متغیرهای این دو بعد عمدتاً در عامل‌های ۱۰ تا ۱۲ مشاهده می‌شود. همان‌طور که جدول نشان می‌دهد، بیشترین بار شش گویه اول (یعنی Q2, Q7, Q5, Q1, Q8, Q3) روی عامل اول مربوط به دسترسی و بیشترین بار پنج گویه (UM5, UM3, UM2, Uf1, UM1) بر روی عامل دوم مربوط به مدیریت شهری می‌باشد. در دسته‌بندی سایر گویه‌ها در عامل‌های سوم تا پانزدهم نیز، وجود این همبستگی بین گویه‌ها و عامل‌ها ملاحظه می‌شود و بر اساس این همبستگی و بزرگ‌ترین بار عاملی، در عامل‌ها دسته‌بندی شده‌اند.

جدول ۶- ماتریس عناصر چرخش یافته شاخص‌های امنیت زنان

عامل‌ها	شاخص‌ها	متغیرها	ضرایب	عامل‌ها	شاخص‌ها	متغیرها	ضرایب
۱	۱	Q2	کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین	۲	Um5	رسیدگی به کانال‌ها و جوی‌ها و کنترل رواناب	۰.۷۶۸
		Q7	کیفیت ایمنی مسکن در محله‌ها		Um3	وضعیت آسفالت سطح خیابان‌ها و کوچه	۰.۷۰۰
		Q5	ایمنی در محله‌ها		Um2	رسیدگی مدیران شهری به چهره ظاهری شهر	۰.۶۱۵
		Q1	کیفیت کلی سکونت در فضاهای شهری		Uf1	معاير	۰.۵۸۱
		Q8	پیاده مداری		Um4	نظافت روزانه خیابان‌ها و پیاده‌روها	۰.۵۴۲
		Q3	کیفیت زیرساخت‌ها و خدمات شهری		Um1	عملکرد پلیس	۰.۵۲۰
		Q6	کیفیت فضاهای گذران اوقات		Uf3	نورپردازی مناسب در خیابان‌ها و کوچه‌ها	۰.۴۴۴
		A1	دسترسی راحت به خیابان‌های اصلی		Uf5	خط عابر پیاده	۰.۴۲۱
		A2	دسترسی فضای سبز و فضاهای تجاری		Uf7	رنگ‌ها در فضاهای شهری	۰.۷۵۷

۰.۶۴۴	پوشش گیاهی در کنار خیابان‌ها و جدول‌کشی‌ها	Uf2	۳	۰.۳۳۲	وضعیت درآمد	Q4	۴
۰.۶۱۶	آسایش و راحتی و ایمنی در اتوبوس و تاکسی	Ut3		۰.۳۳۱	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی شهری روز و شب	A6	
۰.۵۶۶	وضعیت درآمد	Q 4		۰.۸۰۲	دسترسی تجهیزات تأسیسات امدادی و ایمنی	A4	
۰.۴۰۰	نظافت روزانه خیابان‌ها و پیاده‌روها	Um4		۰.۷۶۸	دسترسی پارک‌ها و سرویس بهداشتی	A5	
۰.۳۵۳	مزاحمت خیابانی	B1		۰.۷۶۱	دسترسی به امکانات ورزشی،	A3	
۰.۳۴۰	خیابان‌های شلوغ و مملو از جمعیت	Cs5		۰.۳۹۶	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی شهری در روز و شب	A6	
۰.۳۱۵	وضعیت صندلی و نیمکت در خیابان	Uf4		۰.۳۹۳	موقعیت ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی در سطح شهر	UT4	
۰.۳۰۶	خط عابر پیاده	Uf5		۰.۳۱۰	کیفیت فضاهای گذران اوقات	Q6	
۰.۶۸۷	مشارکت زنان	Cs3		۰.۷۵۷	وجود بافت‌های فرسوده و قدیمی	Ph4	
۰.۶۰۳	ایمنی تردد در شهر برای زنان در شب	S5		۰.۷۰۳	کوچه‌های تاریک و بسیار خلوت	Ph2	
۰.۴۷۱	وضعیت پیاده‌روها و خیابان‌ها	Ph7	۰.۶۸۸	وجود ساختمان‌های نیمه‌کاره در فضاهای شهری	Ph5		
۰.۴۱۰	دسترسی فضای سبز و فضاهای تجاری	A2	۰.۵۹۷	تأثیر نفوذپذیری فیزیکی و بصری در محله	Ph3		
۰.۳۹۷	دسترسی راحت به خیابان‌های اصلی	A1	۰.۴۰۹	وجود ساختمان‌های با نمای کثیف و مخدوش	Ph6		
۰.۳۷۸	آشنا بودن فضاها	S4	۰.۴۰۱	اختلاط کاربری	O3		
۰.۳۲۴	شرایط تردد زنان در حمل‌ونقل عمومی	Ut2	۰.۳۵۰	وضعیت پیاده‌روها و خیابان‌ها	Ph7		
۰.۳۰۵	وضعیت آسفالت سطح خیابان‌ها و کوچه‌ها	Um3	۰.۳۴۱	وجود اراضی بایر و ابنیه مخروبه و متروکه	Ph1		
۰.۳۰۳	تأثیر نفوذی ری فیزیکی و بصری محله	Ph3	۰.۳۰۵	زندگی شبانه	O2		
۰.۶۶۸	پارک‌ها و فضای سبز و بوستان‌ها	Uf6	۰.۷۵۵	ساعات رفت‌وآمد در طول روز اتوبوس و تاکسی	Ut5		
۰.۶۲۸	زندگی شبانه	O2	۰.۵۲۲	موقعیت ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی در سطح شهر	Ut4		
۰.۴۶۶	روشنایی و صندلی ایستگاه اتوبوس و تاکسی	Ut1	۰.۴۵۰	دسترسی فضای سبز و فضاهای تجاری	A2		
۰.۴۶۲	سرپناه، سایبان، سازه	Uf8	۰.۴۴۹	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی شهری در روز و شب	A6		
۰.۳۸۱	وجود اراضی بایر و ابنیه مخروبه و متروکه	Ph1	۰.۴۴۳	شرایط تردد زنان هنگام استفاده از حمل‌ونقل عمومی	Ut2		
۰.۳۷۳	موقعیت ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی در شهر	Ut4	۰.۳۶۹	آسایش و راحتی و امنی در اتوبوس و تاکسی	Ut3		
۰.۳۳۵	رسیدگی مدیران شهری به چهره ظاهری شهر	Um2	۰.۳۵۶	دسترسی راحت به خیابان‌های اصلی	A1		
۰.۳۰۹	شرایط تردد زنان در حمل‌ونقل عمومی	Ut2	۰.۶۷۸	رفتارهای رانندگی پرخطر	B5		
۰.۶۸۳	متلک و حرفه‌های زشت از عابران	Cs1	۰.۶۳۸	داشتن مهارت شخصی	B4		
۰.۵۹۶	مزاحمت خیابانی	B1	۰.۶۳۷	تجربه رفتار ناشایست	B6		
۰.۵۲۱	سرپناه، سایبان، سازه	Uf8	۰.۴۰۹	آشنا بودن فضاها	S4		
۰.۴۴۲	وجود موانع دید مانند درخت و نرده	O5	۰.۳۵۱	اختلاط کاربری	O3		
۰.۳۶۴	خیابان‌های شلوغ و مملو از جمعیت	Cs5	۰.۳۲۸	وجود ناهنجاری‌های اجتماعی مثل اعتیاد، نزاع خیابانی	Cs2		
۰.۳۰۲	روشنایی و صندلی ایستگاه اتوبوس و تاکسی	Ut1	۰.۶۹۲	وجود سرقت و جیب‌بری و کیف‌قاپی	Cs4		
۰.۷۶۱	پوشش زنان و حجاب	B3	۰.۵۹۹	ناهنجاری‌های اجتماعی از قبیل اعتیاد، نزاع خیابانی	Cs2		
۰.۷۳۵	میزان آرایش و زیورآلات زنان در خیابان	B2	۰.۵۱۴	وضعیت صندلی و نیمکت در خیابان	Uf4		
۰.۷۱۲	نظارت‌های غیررسمی مانند دوربین‌های مداربسته در خیابان	S2	۰.۴۴۲	خیابان‌های شلوغ و مملو از جمعیت	Cs5		
۰.۳۴۰	وجود موانع دید مانند درخت و نرده	O5	۰.۳۶۲	خط عابر پیاده	Uf5		
۰.۶۵۹	بسته و باز بودن محیط	S3	۰.۸۰۵	نبود کاربری‌های ناسازگار	O4		
۰.۳۵۵	عملکرد پلیس	Um1	۰.۴۵۱	وجود ساختمان‌های با نمای کثیف و مخدوش	Ph6		
۰.۳۳۱	وجود اراضی بایر و ابنیه مخروبه و متروکه	Ph1	۰.۳۲۸	وجود اراضی بایر و ابنیه مخروبه و متروکه	Ph1		
			۰.۷۷۰	وجود دست‌فروش‌ها و گداها در خیابان	O1		
			۰.۳۶۰	نبود کاربری‌های ناسازگار	B4		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

تحلیل و بررسی رابطه بین ابعاد

فرضیه اول: «وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان مطلوب نیست». برای بررسی این فرضیه، از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۷). با توجه به این که Sig کمتر از ۰.۰۵ است می‌توان گفت که وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان مطلوب نیست و به‌طور معناداری کمتر از ۳ هست، لذا فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود.

جدول ۷- آزمون تی تست وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان

Test Value = 3						
سطح معنی‌داری ۹۵٪		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	T	شاخص‌های امنیت زنان
پایین‌ترین	بالا‌ترین					
-۰.۲۲	-۰.۰۳	-۱۳.۱۵۱	۰.۰۰۵	۳۸۳	-۲.۸۱۷	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

فرضیه دوم: «عوامل کالبدی و مبلمان شهری مهم‌ترین عوامل کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری شیروان می‌باشد». به‌منظور بررسی این فرضیه با توجه به نرمال بودن توزیع متغیرها، با استفاده از تحلیل واریانس اندازه مکرر به مقایسه میانگین ابعاد مختلف مؤثر بر امنیت زنان در شهر شیروان پرداخته شد. (جدول ۸). با توجه اینکه Sig از ۰.۰۵ کمتر است، بین میانگین ابعاد مورد نظر تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۸- نتایج مقایسه میانگین تأثیر ابعاد مختلف بر امنیت زنان

مفهوم	ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره F	سطح معنی‌دار
امنیت زنان	فضایی	۳۸۴	۲.۷۱۷۴	۰.۹۷۹۶۸	۹۹.۱۸۰	۰.۰۰۰
	کالبدی	۳۸۴	۲.۵۰۱۳	۰.۷۷۸۷۱		
	عملکردی	۳۸۴	۲.۶۴۳۲	۰.۹۰۷۰۷		
	رفتاری	۳۸۴	۳.۲۵۱۳	۰.۸۹۶۰۳		
	مدیریت شهری	۳۸۴	۳.۲۶۱۴	۰.۸۷۶۰۳		
	مبلمان شهری	۳۸۴	۲.۵۰۲۶	۰.۷۶۶۴۶		
	فرهنگی و اجتماعی	۳۸۴	۲.۸۴۶۴	۰.۹۲۹۵۵		
	حمل‌ونقل شهری	۳۸۴	۲.۳۹۸۴	۰.۸۱۷۶۲		
	دسترسی	۳۸۴	۳.۲۶۳۰	۱.۰۰۵۷۷		
	کیفیت زندگی	۳۸۴	۳.۳۲۸۱	۰.۹۱۸۵۶		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

در ادامه به‌منظور مقایسه میانگین دو به دوی ابعاد از آزمون تعقیبی بونفرونی استفاده شده است. آزمون تعقیبی (Post-Hoc) یک بخش جدایی‌ناپذیر از تحلیل واریانس است؛ زیرا نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس مشخص نمی‌کند که تفاوت‌های موردنظر، مختص کدام جفت از گروه‌ها است. تشخیص تفاوت بین گروه‌های مختلف، با کنترل میزان خطای آزمون آماری، به عهده روش‌هایی به نام پس‌آزمون یا آزمون تعقیبی در تحلیل واریانس است. جدول ۹ نتایج خلاصه‌شده این آزمون را با تأکید بر عامل کالبدی و مبلمان شهری نشان می‌دهد.

جدول ۹- جدول خلاصه‌شده آزمون تعقیبی بونفرونی با تأکید بر عامل کالبدی و مبلمان شهری

گروه مبنا	گروه‌های مقایسه	میانگین اختلاف	خطای معیار	سطح معنی‌دار
بعد فضایی	بعد کالبدی	۰.۲۱۶*	۰.۰۴۸	۰.۰۰۰
	بعد مبلمان شهری	۰.۲۱۵*	۰.۰۵۵	۰.۰۰۵
بعد عملکردی	بعد کالبدی	۰.۱۴۲	۰.۰۶۲	۱.۰۰۰
	بعد مبلمان شهری	۰.۱۴۱	۰.۰۵۷	۰.۶۴۰
بعد رفتاری	بعد کالبدی	۰.۷۵۰*	۰.۰۶۰	۰.۰۰۰

۰.۰۰۰	۰.۰۵۵	۰.۷۴۹*	بعد مبلمان شهری	بعد مدیریت شهری
۰.۰۰۰	۰.۰۶۰	۰.۷۵۰*	بعد کالبدی	
۰.۰۰۰	۰.۰۵۵	۰.۷۴۹*	بعد مبلمان شهری	بعد فرهنگی و اجتماعی
۰.۰۰۰	۰.۰۶۱	۰.۳۴۵*	بعد کالبدی	
۰.۰۰۰	۰.۵۴	-۰.۳۴۴*	بعد مبلمان شهری	بعد حمل و نقل شهری
۱.۰۰۰	۰.۵۱	-۰.۱۰۳	بعد کالبدی	
۰.۰۰۰	۰.۰۴۴	-۰.۱۰۴	بعد مبلمان شهری	بعد دسترسی
۰.۰۰۰	۰.۵۸	۰.۷۶۲*	بعد کالبدی	
۰.۰۰۰	۰.۰۵۹	۰.۷۶۰*	بعد مبلمان شهری	بعد کیفیت زندگی شهری
۰.۰۰۰	۰.۵۲	۰.۸۲۷*	بعد کالبدی	
۰.۰۰۰	۰.۰۵۷	۰.۸۲۶*	بعد مبلمان شهری	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که در مقایسه دوبه‌دوی ابعاد، بعد کالبدی و مبلمان شهری در همه گروه‌ها، به‌جز عملکردی و فرهنگی-اجتماعی معنی‌دار است. البته بعد کالبدی در گروه حمل و نقل نیز معنی‌دار نمی‌باشد که به دلیل این است که شاخص‌های کالبدی مورد نظر در این پژوهش در شاخص‌های حمل و نقل مورد استفاده تأثیر کمتری دارد. در مجموع می‌توان عامل کالبدی و مبلمان شهری را به‌عنوان عوامل مهم مؤثر در امنیت زنان شهر شیروان در نظر گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

امنیت همیشه اساسی‌ترین نیاز انسان در جامعه بشری بوده است. امروزه جمعیت شهرنشین جهان رو به افزایش می‌باشد و این رشد فزاینده و غیرقابل کنترل شهرنشینان را با مشکلات عدیده‌ای درگیر کرده است. امنیت یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی در شهرها می‌باشد. برای بهبود وضعیت زندگی و کاهش انحرافات اجتماعی و درنهایت برای رفاه جامعه نیاز به امنیت است. آرامش و رشد و شکوفایی انسان و بروز همه استعدادها و خلاقیت‌ها و رسیدن به همه کمالات انسانی در پرتو امنیت حاصل می‌شود. پژوهش حاضر به‌منظور بررسی وضعیت شاخص‌های امنیت زنان و نیز عوامل اصلی کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری شیروان انجام شده است. داده‌های مقاله با توزیع پرسشنامه میان ۳۸۴ نفر از زنان شهر شیروان به دست آمد. داده‌های گردآوری شده، با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن، مدل تحلیل عاملی اکتشافی و آزمون تعقیبی بونفرونی در محیط SPSS تحلیل شده است.

نتایج بررسی میدانی نشان می‌دهد که بر اساس میانگین ۱۰ شاخص پژوهش، وضعیت امنیت در ۷ بعد و همچنین میانگین بیش از ۵۰ درصد گویه‌ها پایین‌تر از ۳ می‌باشد و این نشان از این دارد که وضعیت شاخص‌های مختلف مرتبط با امنیت زنان در شهر شیروان نامناسب است. از سوی دیگر، از نظر شهروندان خیابان‌های امن و ناامن در شهر شیروان کاملاً شناخته شده است؛ و نظر اکثریت پاسخگویان نشان از این دارد که شهروندان بر اساس تجربه زیسته خودشان بر امن یا ناامن بودن این فضاها اتفاق نظر دارند. به‌طوری‌که خیابان‌های امام رضا، امام خمینی، سعدی و گلستان به ترتیب به‌عنوان امن‌ترین خیابان‌ها و خیابان‌های معصوم‌زاده، جهاد، امام سجاد، جانبازان و پاسداران به ترتیب به‌عنوان خیابان‌های ناامن شناسایی شده‌اند؛ بنابراین، این موارد بایستی مورد توجه مسئولان و مدیران شهری قرار بگیرد تا در برنامه‌ریزی‌ها به ارتقای امنیت خیابان‌های مشخص شده توجه ویژه‌ای داشته باشند. نکته قابل توجه این است که ملاک‌ها و شاخص‌هایی که شهروندان با آن خیابان‌های ناامن را مورد شناسایی قرار می‌دهند، می‌تواند مبنایی برای اصلاح وضعیت و ارتقای امنیت در خیابان‌های ناامن شناسایی شده قرار گیرد.

ضریب همبستگی بین ابعاد نیز نشان از این دارد که ابعاد دسترسی و کیفیت زندگی، بعد رفتاری و فرهنگی-اجتماعی، بعد مدیریت شهری و مبلمان شهری و بعد فضایی و بعد کالبدی دارای رابطه همبستگی در سطح متوسط و مثبت هست؛ بنابراین هر کدام از این ابعاد که با ضعف همراه باشند می‌توانند بر بعد متقابل آن اثر منفی گذاشته و در مجموع امنیت زنان در شهر شیروان را کاهش دهند. رابطه همبستگی ابعاد برای رده‌های مدیریتی و عملیاتی شهرداری روشن‌تر است، چرا که برنامه‌ریزی‌ها و عملکردها در رابطه با هر بعد می‌تواند ابعاد دیگر را نیز متأثر سازد، لذا پیامد عملکردها در صورت توجه به این رابطه همبستگی به طور جامع‌تری قابل درک خواهد بود.

در نتیجه تحلیل عامل اکتشافی عامل‌ها یا سازه‌های پنهان موجود در ۱۰ بعد امنیت زنان استخراج شد و ۱۵ عامل که زیربنای ۵۹ متغیر پژوهش هستند شناسایی گردید. ۱۵ عامل استخراج شده نهایی توانسته‌اند ۶۵/۸۲ درصد از واریانس همه متغیرهای پژوهش را تبیین نمایند. در هر عامل از میان ۱۵ عامل حاصل از تحلیل عاملی، اغلب متغیرهایی که بار عاملی بیشتری دارند، از نوع مسائل مربوط به کالبدی، مبلمان، کیفیت شهری، دسترسی می‌باشد. متغیرهایی مانند کوچه‌های تاریک و بسیار خلوت، نفوذپذیری فیزیکی و بصری در محله، بافت‌های فرسوده و قدیمی، وجود ساختمان‌های نیمه‌کاره در فضاهای شهری، رسیدگی به کانال‌ها و جوی‌ها و کنترل رواناب، معابر، پوشش گیاهی در کنار خیابان‌ها و جدول‌کشی‌ها، آسایش و راحتی و امنیت در اتوبوس و تاکسی، نبود کاربری‌های ناسازگار، ایمنی در محله‌ها، کیفیت زیرساخت‌ها و خدمات شهری، پیاده‌مداری، دسترسی به امکانات ورزشی، دسترسی به پارک‌ها و سرویس بهداشتی، رسیدگی مدیران شهری به چهره ظاهری شهر، وضعیت آسفالت خیابان‌ها، نظافت روزانه خیابان‌ها و پیاده‌روها. مقایسه میانگین دوبره‌دوی ابعاد با استفاده از آزمون تعقیبی بونفرونی نشان داد بعد کالبدی و مبلمان شهری در اکثریت گروه‌ها معنی‌دار است، از این رو می‌توان گفت این دو بعد نقش عمده‌ای در کاهش امنیت زنان در مقایسه با سایر ابعاد دارند. بنابراین از میان دو بعد عینی و ذهنی امنیت، بعد عینی بایستی در اولویت قرار گیرد، و با ارتقای ابعاد عینی مانند بعد کالبدی و مبلمان شهری، احساس امنیت که مربوط به بعد ذهنی است، در شهروندان به ویژه زنان تقویت می‌شود.

نتایج این مقاله، یافته‌های امیر محروس و همکاران (۲۰۱۸) مبنی بر اهمیت نمایان بودن و طراحی و نگهداری منظر برای امنیت درک شده در پارک‌های شهری را در قالب عوامل مربوط به مبلمان شهری تأیید می‌کند. همچنین نتایج مقاله روی و بیلی (۲۰۲۱) مبنی بر اهمیت عوامل اجتماعی و فرهنگی و نیز عوامل رفتاری در احساس امنیت زنان با یافته‌های این مقاله هم‌راستا است. یافته‌های این پژوهش با مقاله سقایی و همکاران (۱۳۹۶) از این نظر که شاخص کالبدی بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت زنان دارد، هم‌راستا است، ولی در این مقاله علاوه بر شاخص کالبدی، شاخص مبلمان شهری نیز اهمیت عمده‌ای در احساس امنیت زنان ایفا می‌کند. همچنین یافته‌های مقاله بیرانوند زاده و همکاران (۱۳۹۸) که عدم نظارت اجتماعی را مهمترین دلیل عدم استفاده زنان از پارک مورد مطالعه می‌دانند، با توجه به یافته‌های این مقاله چنین تعبیر می‌شود که نظارت اجتماعی به عنوان شاخصی که می‌تواند احساس امنیت/عدم امنیت در فضاهای شهری ایجاد کند و در میزان استفاده از آن تأثیرگذار باشد، در ذیل بعد فرهنگی و اجماعی آمده و تأثیرگذاری آن در حس امنیت زنان تأیید می‌شود. بیشتر شهرهای امروزی به فضاهایی از نابرابری و مقاومت تبدیل شده‌اند. همچنین با طیف گسترده‌ای از مسائل امنیت ستیز اجتماعی از قبیل افزایش و هجوم فزاینده جمعیت، گسترش نابرابری‌های دردناک اجتماعی، اقتصادی و پیامدهای فضایی آن یعنی جدایی‌گزینی، بزهکاری، جرم و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی دیگر مواجه هستند. پژوهش حاضر نشان داد مؤلفه‌های کالبدی، فضایی، فرهنگی و اجتماعی، دسترسی، کیفیت زندگی، مدیریت شهری، مبلمان شهری، حمل‌ونقل شهری، رفتاری و مدیریت شهری رابطه مستقیم با میزان امنیت زنان دارد. پژوهش حاضر هم‌زمان ده بعد در رابطه با امنیت زنان در فضاهای شهری را در شهر متوسط شیروان مورد بررسی قرار داد و خیابان‌های امن و ناامن را از دیدگاه زنان این شهر شناسایی نمود. لذا از این نظر می‌تواند برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری نتایج قابل‌استفاده‌ای در تصمیم‌گیری‌ها داشته باشد. به‌ویژه این که در توسعه‌های جدید شهری، مسائل مرتبط با امنیت زنان بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

در مجموع وضعیت شاخص‌های امنیت زنان در شهر شیروان نامطلوب است. همچنین عوامل کالبدی و مبلمان شهری مهم‌ترین عوامل کاهش امنیت زنان در فضاهای شهری شیروان می‌باشد و نیاز است که در راستای ارتقای امنیت زنان مورد توجه ویژه مدیران شهری قرار گیرد. در بین شاخص‌های اثرگذار در امنیت زنان در فضاهای شهری، ابعاد کالبدی و مبلمان شهری نقش زیادی در ارتقای ابعاد ذهنی و عینی امنیت زنان دارند و ساماندهی فضاهای شهری در این ابعاد می‌تواند تا حد زیادی به افزایش احساس امنیت شهروندان و به‌ویژه زنان کمک کند.

پیشنهادها

با توجه به نتایج این تحقیق، فضاهای شهری ناامن زیادی در شهر شیروان وجود دارد که اکثریت جامعه زنان این شهر به آن واقف هستند و مترصد توجهی ویژه از سوی مسئولان شهری به این فضاها می‌باشند. از این رو پیشنهادهای زیر در راستای ارتقای وضعیت شاخص‌های امنیت زنان برای این شهر ارائه می‌شود:

- در اولویت قرار گرفتن و رسیدگی به فضاهای ناامن شهری در شیروان مانند خیابان معصوم زاده، جهاد، محله سه یک آب، زیباشهر، شهرک منتظری، انتهای فلسطین از نظر بهبود وضعیت آسفالت معابر و پیاده‌روها، حمل‌ونقل و دیگر شاخص‌های بررسی شده در این مقاله جهت ارتقای امنیت زنان.
- توجه ویژه شهرداری به ابعاد امنیت زنان و به‌ویژه بعد کالبدی مانند اراضی بایر و بافت‌های فرسوده و قدیمی و ارائه برنامه‌ریزی‌های مناسبی مانند بهبود نورپردازی معابر جهت افزایش امنیت و مطلوبیت محیطی
- توجه به علل وجود آورنده شرایط نامطلوب موجود محله‌های ناامن در شهر شیروان جهت ارتقا و بهبود شرایط امنیت بانوان در این محله‌ها و جلوگیری از آسیب‌های کالبدی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی در سال‌های آتی برای شهروندان؛
- شهر شیروان به دلیل وجود اراضی بایر و مخروبه شرایط بسیار مساعدی را جهت ایجاد پارک‌ها و بوستان‌های متناسب برای زنان دارد و می‌توان به راحتی از این ظرفیت جهت رفع مشکل کمبود فضاهای سبز شهری و ارتقای امنیت شهری استفاده کرد.

References:

- آبی زاده، سامان (۱۴۰۰). *بررسی مؤلفه‌های مکانی و فرهنگی طراحی فضاهای شهری متناسب با زنان با استفاده از مدل کانتر و نظریه فرهنگی استورت هال*، مطالعات محیطی هفت حصار، دوره ۱۰، شماره ۳۶، صفحه ۱۶۱-۱۷۴.
- آذر، علی، محمدی بی‌رنگ، مهدیه (۱۳۹۸). *تحلیل احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی با تأکید بر پارک‌های شهری، مطالعه موردی تبریز*، فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، دوره ۱۰، شماره ۲۰، صفحه ۲۷-۴۰.
- امیدوی اوج، مریم، اسلام لو، محمد صابر، صدقی، نیلوفر (۱۳۹۳). *افزایش امنیت شهری با رویکرد CPTED*، هفتمین انجمن ژئوپلیتیک ایران جغرافیای سیاسی شهر، صص ۱۷-۱.
- ابراهیم‌زاده، عیسی، هدایت نژاد کاشی، مصطفی، بهاروندی، صبا (۱۳۹۵). *کاربرد مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره کوپراس در تعیین نقش طراحی محیطی پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: منطقه سه شهر ساری)*، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، دوره ۵، شماره ۱۷، صفحه ۵۶-۷۶.
- باقری مراغه، ناهید، معتمدی، محمد، مافی عزت‌الله (۱۳۹۹). *ارزیابی تاب‌آوری شهر شیروان در مواجهه با زلزله*، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دوره ۲۲، شماره ۶۴، صص ۳۲۹-۳۴۷.
- بوذرجمهری، خدیجه، عبدالهی، سمیه، ترکمن نیا، نعیمه (۱۳۹۰). *زنان، امنیت و حمل‌ونقل شهری*، سومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، ۱- صص ۱۲.
- بیرانوند زاده، مریم، ابدالی، یعقوب، چلکی، مهتاب (۱۳۹۸). *بررسی احساس امنیت زنان در فضاهای شهری مطالعه موردی پارک بعثت منطقه ۱۶ شهرداری تهران*، فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۲، شماره ۱، صص ۳۲۱-۳۰۸.
- بیکی، پریسا، رجیبی، آرزیتا، سجادی، ژیلایا (۱۳۹۸). *بررسی عوامل مؤثر بر امنیت زنان در بافت فرسوده محله طرشت*، فصلنامه شهر پایدار، دوره ۲، شماره ۳، صص ۱-۱۷.
- پور رمضان، ابراهیم؛ نبی بید، غلامرضا و گیوه جی، سعید، نامی، محمدحسن (۱۳۹۷). *بررسی نقش مؤلفه‌های مدیریت شهری در گسترش کالبدی شهر مطالعه موردی منطقه ۵ شهر تهران*، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، دوره ۸، شماره ۴، صص ۳۴۴-۳۲۷.
- پور موسوی، موسی، سالاری سردری، فرض علی، علی زاده، دانا، بیرانوند زاده، مریم، شاهینی فر، مصطفی (۱۳۹۴). *بررسی تأثیر ساختار فیزیکی-کالبدی فضاهای شهری بر امنیت محیطی مطالعه موردی: منطقه ناامن شهر مشهد*، پژوهش‌های جغرافیا انسانی، دوره ۴۷، شماره ۳، صفحه ۴۶۳-۴۷۶.

- پوراحمد، احمد، آروین، محمود، رحیم‌پور، نگار (۱۳۹۶). ارزیابی احساس امنیت زنان در فضاهای شهری مطالعه موردی منطقه ۱ شهر اهواز، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری، دوره ۶، شماره ۲۳، صص ۶۸-۵۳.
- حقیقت، محمود، بهادری، محمود (۱۳۹۶). امنیت حقوق شهروندی زنان در فضاهای شهری با رویکرد CPTED مورد خیابان و پیاده راه، پژوهش‌های مکانی و فضایی، ۲(۲)، ۹۸-۱۲۲.
- خلیجی، محمدعلی (۱۳۹۹). ارزیابی عملکرد مشارکت زنان در فضاهای شهری با رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی نمونه مورد منطقه ۲۰ تهران، فصلنامه علمی پژوهشی زن جامعه، ۱۱(۴۲)، صفحه ۶۵-۸۰.
- رجیبی امیرآباد، ربابه، رحمانی، بیژن (۱۳۹۹). نقش فضاهای شهری در ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر ملایر)، فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دوره ۲۰، شماره ۵۸، صص ۳۳۷-۳۱۹.
- رفعیان، مجتبی، جعفری، ساغر (۱۳۹۹). سنجش رضایتمندی زنان از کیفیت فضاهای عمومی انحصاری با تأکید بر حس ایمنی نمونه مطالعاتی: پارک بوستان مادران، شهر اندیشه تهران، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۹(۱)، ۱۳۳-۱۵۱.
- روستا، مریم، احمدی، پردیس (۱۳۹۸). بررسی تأثیر عوامل محیطی بر احساس امنیت زنان (نمونه موردی محله سهل‌آباد شیراز)، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، دوره ۸، شماره ۱، صص ۹۶-۸۵.
- رحیمی، اکبر، واعظی، موسی، محمدی، حجت، باکویی، مانده (۱۳۹۷). ارزیابی عدالت جنسیتی در فضاهای عمومی شهری، مطالعه موردی: مرکز شهر تبریز، زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)، ۹(۳)، ۲۱۹-۲۴۳.
- سقایی، محسن، فتاح، فاطمه، پاک‌نژاد، میترا (۱۳۹۶). تحلیلی بر تأثیر فضاهای شهری بر امنیت اجتماعی زنان مطالعه موردی شاهین‌شهر، پژوهش‌های مکانی فضایی، دوره ۲، شماره ۵، صص ۶۰-۴۲.
- شکوری اصل شیده (۱۳۹۵). ترس از جرم در بانوان در فضاهای شهری نمونه موردی: محله‌های مخصوص و سلامت، پژوهش‌نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دوره ۷، شماره ۲، صص ۱۰۸-۸۵.
- شورستان، جلیل (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل نقش عوامل کالبدی و اجتماعی بر احساس امنیت در فضاهای شهری گرگان، فصلنامه دانش انتظامی گلستان، دوره ۹، شماره ۳۵، صص ۵۶-۳۳.
- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷). ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- صفایی پور، مسعود، پیری، فاطمه، امان پور، سعید، شجاعیان، علی (۱۳۹۴). بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهری با تأکید بر شاخص‌های محیطی (کالبدی) و اجتماعی (نمونه موردی: شهر ایلام)، دو فصلنامه علمی مطالعات پلیس زن، دوره ۲۳، صص ۵-۲۹.
- عابدینی، اصغر، کریمی، زبیده، گلشنی، مینا، نظری، نیلوفر (۱۳۹۶). تحلیل ساختار فضاهای شهری مطلوب زنان با تأکید بر امنیت در شهر ایرانی و اسلامی محله مهدی‌القدم ارومیه، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۵(۴)، ۶۴۴-۶۲۹.
- قاسمی، رقیه، زرغام پور، امیر، هاشمی، زهرا (۱۳۹۷). ارزیابی نقش عوامل مؤثر بر احساس امنیت زنان در محیط‌های شهری مطالعه مورد منطقه ۱۱ تهران، نشریه ایمن، دوره ۱، شماره ۴، صص ۱۵-۲.
- کریمی، رامین (۱۳۹۴). راهنمای آسان تحلیل آماری با SPSS. تهران: انتشارات هنگام.
- کمالی، راحله، صحرانی نژاد، رباطی، مریم (۱۴۰۰). طراحی محیط پارک‌های شهری با رویکرد CPTED باهدف ارتقای احساس امنیت در محله اسلام‌آباد، منطقه ۲ شهر تهران، پایداری، توسعه و محیط‌زیست، دوره ۲، شماره ۱، صص ۴۳-۶۰.
- لخمیان، رضا (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین طراحی و بازطراحی فضاهای شهری و وقوع جرم مورد پژوهی شهر بابل، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره ۷، شماره ۲۵، صص ۱۶۶-۱۵۵.
- موسوی، میر نجف، ویسیان، محمد، حمیدی، سمیه، اصغری، مریم (۱۳۹۴). احساس امنیت در فضاهای شهری شهر سرخس، مشهد، جغرافیا فصلنامه علمی و پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران، دوره ۴۵، صفحه ۱۸۵-۲۰۲.

- میر مقتدایی، مهنا، عدلی، فرشته (۱۳۹۷). *توسعه شهری مبتنی بر حمل و نقل همگانی و امنیت زنان*، نشریه شهرسازی و معماری هفت شهر، دوره ۴، شماره ۱، صص ۱۷۲-۱۸۵.
- نظم فر، حسین، علوی، چهار برج، علی (۱۳۹۷). *ارزیابی امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه موردی: پارک‌های شهر تهران)*، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۲، شماره ۲، صص ۱۶۵-۱۳۳.
- Akbari, Ali and Lotfalian, Niloofar and Hasanpour, Mahsa(2020). *Practical Strategies and Smart City Solutions to Promote Women's Security in Public Areas (Case Study: Tehran District 16)*, *Creative City Design*, Available at SSRN, 3, pp126-140.
- Amir M.Mahrous, Yasser M.Moustafa, Manal A.Abou EI-Eia(2018). *Physical characteristics and perceived security in urban parks: Investigation in the Egyptian context*, *Ain Shams Engineering Journal*, 9, pp3055-3066.
- Arbab, Nadia, Saedi Monfared, Sanaz(2019). *An Investigation of the Effect of Environmental Security Component on the Mental Health of Citizens in Urban Spaces: A Case Study of Janbaz Square in Mashhad*, *Creative City Design*, 2, pp33-45.
- Kozegar kaleji, Lotfali, Aghaei, Parvaiz, Mottaghi, Afshin, Delalat, Morad(2021). *The role of urban defenseless in women's security: A case study of Jiroft, Kerman province, Iran spaces*, *Spatium* 46, 36-45.
- Mohseni, Reza Ali, Talebpour, Akbar, Milkaeli, Jafar(2016). *Investigation the Relationship between Urban Defenseless Spaces with Sense of Citizens Social Security Case Study: Tehran City*, *Mediterranean Journal of Social Sciences MCSEER Publishing*, Rome-Italy, 17.
- Moghadam, Mohammadreza, Rajabi, Neda, Zolghadr, Fatemeh, Palad, Kouros, Azimi, Salameh(2014). *Examining the Effective Rate of Environmental Qualities on the Security of Citizens in Urban Designs Using AHP Model (Sepah and Molavi Districts in Qazvin City of Iran)*, *Environment and Ecology Research*, 24, pp 178-184
- Mohammadi, M. Rezazadeh, R(2008). *Neighborhood Design Approach to Gender Justice and Moral-Care Framework*, *Journal of Art University*, 2, pp64-75.
- Pourahmad, Ahmad, Habibian, Bahar, Ahmadnia, Mohamdreza(2015). *An analysis of the physical space of Ahvaz city*, *Bagh-En Nazar Journal*, Vol.13, Issue.39.
- Sanghamitra Roy, Ajay Bailey(2021). *Safe in the City? Negotiating safety, public space and the male gaze in Kolkata, India*, *Cities, ScienceDirect*, 117.
- Tsou, K. W. Hung, Y. T. & Chang, Y. L(2005). *An accessibility-based integrated measure of relative spatial equity in urban public facilities*, *Cities*, 22(6), pp 424-435
- Vousugh, Tahereh, Naserie fard, Akram(2015). *The role urban management on womens social security in the public places (sample research: municipality, region8)*, *Social Research*, 7, pp101-129.